

Кыргыз билим берүү академиясынын, И. Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетинин жана С. Нааматов атындагы Нарын мамлекеттик университетинин алдындагы педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын ыйгаруу боюнча уюштурулган Д. 13. 16. 526 диссертациялык кеңешинин эксперттик комиссиясынын Жусупова Нуркыз Ымамидиновнанын «Кесиптик даярдоонун жүрүшүндө болочок мугалимдердин укуктук компетентүүлүгүн калыптандыруу» аттуу темада 13.00.08 – кесиптик билим берүүнүн теориясы жана методикасы адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык изилдөөсүнө эксперттик комиссиянын

Корутундусу

Курамында: төрага Раимкулова А. С. – педагогика илимдеринин доктору, профессор, комиссиянын мүчөлөрү: Мамбетакунов У. Э. - педагогика илимдеринин доктору, доцент, Беркимбаев К. М. - педагогика илимдеринин доктору, профессор диссертациялык кеңештин эксперттик комиссиясы изденүүчү Жусупова Нуркыз Ымамидиновнанын «Кесиптик даярдоонун жүрүшүндө болочок мугалимдердин укуктук компетентүүлүгүн калыптандыруу» аттуу темада 13.00.08 – кесиптик билим берүүнүн теориясы жана методикасы адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациялык изилдөөсүн карап чыгып, төмөндөгүдөй чечимге келди.

1. Диссертациялык кеңешке диссертацияларды коргоого кабыл алуу укугу берилген адистикке иштин дал келиши.

Жусупова Нуркыз Ымамидиновнанын «Кесиптик даярдоонун жүрүшүндө болочок мугалимдердин укуктук компетентүүлүгүн калыптандыруу» аттуу темадагы кандидаттык диссертациясы диссертациялык кеңештин профилине туура келет. Иште 13.00.08 – кесиптик билим берүүнүн теориясы жана методикасы адистигинин паспортуна толугу менен жооп берүүчү болочок мугалимдердин укуктук компетентүүлүгүн калыптандыруунун проблемалары изилденген.

Изилдөөнүн максаты катары жогорку окуу жайларда болочок мугалимдерди кесиптик жактан даярдоодо алардын укуктук компетентүүлүгүн калыптандыруунун педагогикалык шарттарын аныктоо жана анын окуу – тарбия процессине киргизүүнүн жолдорун иштеп чыгуу маселеси каралган.

Коюлган максатты ишке ашыруу диссертацияда төмөндөгү милдеттерди аткаруу менен чечилген:

- Педагогикалык жогорку окуу жайларда даярдалуучу болочок мугалимдердин укуктук компетентүүлүгүн калыптандыруунун теориялык жана методикалык жактан изилденишинин учурдагы абалы талдоого алынган;
- Болочок мугалимдин укуктук компетентүүлүгүнүн негизги компоненттери аныкталган жана аны калыптандыруунун технологиясы иштелип чыккан;
- Педагогикалык ЖОЖдо болочок мугалимдин укуктук компетентүүлүгүн калыптандыруу үчүн «Педагогдун укуктук компетентүүлүгү» тандоо курсунун мазмуну иштелип чыккан;
- Болочок мугалимдин укуктук компетентүүлүгүн калыптандырууну камсыздоо максатында, иштелип чыккан технологиялардын, методикалык сунуштардын натыйжалуулугу педагогикалык экспериментте текшерилген жана корутундулар чыгарылган.

Изилдөөнүн объектиси катары педагогикалык жогорку окуу жайларда болочок мугалимдерди кесиптик жактан даярдоо процесси алынган.

Изилдөөнүн методдору катары: теориялык изилдөө темасына карата илимий адабияттарды талдоого алуу; эмпирикалык байкоо, сурмажылоо, анкета, ангемелешүү, педагогикалык тажрыйбаларды жалпылоо, статистикалык изилдөөнүн натыйжаларын математикалык методдордун жардамында сапаттык жана сандык жактан талдоолор жүргүзүлгөн.

Бул 13.00.08 – кесиптик билим берүүнүн теориясы жана методикасы адистиги боюнча изилдөөлөрдүн талаптарына туура келет.

2. Диссертациянын темасынын актуалдуулугу.

Кыргызстандагы жүргүзүлүп жаткан укуктук реформалар, демократиялык институттардын ачылышы жана алардын иш алып баруусу, билим берүү системасынын демократиялык багытта реформаланып укуктук негизге өтө башталышы, өзгөрүүлөрдүн жүрүшүндө иштелип чыккан “Адам укугу” улуттук программасынын кабыл алынышы, жалпы мыйзамдарга учур талабына ылайык өзгөртүү-толуктоолордун, Акыйкатчы институтунун киргизилиши - булардын баары биригип - Кыргызстан эртеңки күндөгү демократиялуу, укуктук жогорку маданиятка ээ болгон өлкө болуусуна карай жасалган кадамдардан экендигин тастыктайт.

Педагогикалык жогорку окуу жайлардын мыкты кесипкөй адистерди даярдоо менен бирге кошумча укуктук билимге ээ болгон мектеп мугалимин даярдоого тийиш. Бирок бүгүн алардын кесиптик сапаттарын гана өркүндөтпөстөн, кесиптик ишмердиктин жаңы түрлөрүнө психологиялык жактан даяр болууга да үйрөтүү абзел. Азыркы учурда негизин жалпы компетенттүүлүк (анын курамындагылардын – бири укуктук компетенттүүлүк) түзгөн баалуулуктардын таптакыр жаңы системасы зарыл болууда.

Ар бир жаран сыяктуу эле, адистин укуктук компетенттүүлүгү – бул мамлекет тарабынан аныкталган же уруксат кылынган (ыйгарым укуктары жана укуктары менен милдеттеринин алкагында) анын адамдардын жүрүм-турум ченемдери менен эрежелерин билиши жана аткарышы.

3. Илимий жыйынтыктар.

Иште педагогикалык илиминин өнүгүшү үчүн маанилүү төмөндөгүдөй жаңы илимий негизделген теориялык жыйынтыктар келтирилген:

1 – жыйынтык. Психологиялык – педагогикалык адабияттарды талдоого алуунун негизинде болочок мугалимдердин укуктук компетенттүүлүк түшүнүгүнүн мазмунунун такталбагандыгы жана учурдагы укуктук компетенттүүлүк проблемасынын толук изилденбегендиги аныкталган. (1 – глава, 1.1 жана 1.2)

2 – жыйынтык. Болочок мугалимдердин укуктук компетенттүүлүгүн ЖОЖдордун окуу тарбия процессинде калыптандырууда укуктук компетенттүүлүк жана укуктук маданият түшүнүктөрүнүн бири – бири менен болгон байланыштары такталган. Кесиптик даярдыктын жүрүшүндө болочок мугалимдердин укуктук компетенттүүлүгүн калыптандыруунун мазмуну жана технологиялары иштелип чыккан. (2-глава, 2.1 жана 2.2)

3 – жыйынтык. Педагогикалык ЖОЖдордо болочок мугалимдердин укуктук компетенттүүлүгүн калыптандыруу үчүн «Педагогдун укуктук компетенттүүлүгү» тандоо курсунун программасы иштелип чыккан. Болочок мугалимдин укуктук компетенттүүлүгүн калыптандыруунун деңгээлдери жана аны баалоонун критерийлери аныкталган. (3 – глава, 3.1 жана 3.3)

4 - жыйынтык. Болочок мугалимдин укуктук компетенттүүлүгүн калыптандырууну камсыздоо максатында, иштелип чыккан технологиялардын, методикалык сунуштардын натыйжалуулугун педагогикалык экспериментте текшерген. (3-глава 3.2 жана 3.3)

4. Диссертацияда чыгарылган ар бир жыйынтыктын (илимий жобонун) жана изденүүчүнүн корутундусунун негиздүүлүгү жана ишенимдүүлүгүнүн деңгээли.

1 – жыйынтык. Изденүүчү болочок мугалимдердин “укуктук компетенттүүлүк” түшүнүгүнүн мазмунун жана учурдагы абалын иликтөөдө ата мекендик (К.М.Төрөгелдиева, Т.М. Сияев, В.Л.Ким, И.С.Болжурова, Ж.К.Каниметов, Т.К.Матикеев, Е.Е.Син, Ш. А. Алиев, М. Дж. Сейдакматов ж.б.) окумуштуулардын эмгектерине толук анализ жүргүзгөн. Бул түшүнүктүн укуктук маданият, укуктук таалим – тарбия жана башка ага тектеш түшүнүктөр менен болгон айкалышын изилдөө аркылуу анын мазмунун байытууга мүмкүндүк түзгөн.

2 - жыйынтык. Болочок мугалимдердин укуктук компетенттүүлүгүн ЖОЖдордун окуу тарбия процессинде калыптандырууда укуктук компетенттүүлүк жана укуктук маданият түшүнүктөрүнүн бири – бири менен болгон байланыштары такталган. Жүргүзүлгөн талдоонун негизинде болочок мугалимдин

компетенттүүлүгүнүн диагностикалык – божомолдоо, башкарууну уюштуруу, укуктук тарбия берүү, консультативдик, коррекциялык-өнүгүү, укук коргоо компетенциялары аныкталган.

3 – жыйынтык. Болочок мугалимдердин укуктук компетенттүүлүгүн калыптандыруу үчүн «Педагогдун укуктук компетенттүүлүгү» аттуу тандоо курсунун программасы иштелип чыккан. Бул окуу процессине киргизилген. Болочок мугалимдин укуктук компетенттүүлүгүн калыптандыруу максатында студенттерге “Үй бүлө укугу”, “Дүйнөлүк балдар укугу боюнча конвенция”, “Кыргызстанда балдар укугу жана анын сакталышы”, “Педагогдордун укугу”, “Эмгек укугу” жана башка темалар боюнча курстук иштер, рефераттарды жаздыруу, тегерек стол жана башкалар уюштурулган.

4 – жыйынтык. Болочок мугалимдин укуктук компетенттүүлүгүн калыптандырууну камсыздоо максатында, иштелип чыккан технологиялардын, методикалык сунуштардын натыйжалуулугун педагогикалык экспериментте текшерген. Изденүүчүнүн түзгөн технологиясы ишенимдүү, анткени бул технологияны колдонуу менен максаттуу жыйынтык алууга болот.

5. Изденүүчүнүн диссертациясында жасалган тыянактарынын жана корутундуларынын ар бир жыйынтыгынын жаңылыгынын даражасы.

1-жыйынтык. Болочок мугалимдердин укуктук компетенттүүлүк, укуктук маданият түшүнүгүнүн өнүгүшүнүн иликтениши, ага тектеш түшүнүктөр менен байланышы аныкталган, башка изилдөөлөрдү талдоонун негизинде келип чыккан, ошондуктан бул натыйжаны жарым жартылай жаңы деп эсептөөгө болот.

2-жыйынтык. Жаңы, себеби укуктук компетенттүүлүктүн негизги компоненттери аныкталган жана аларды калыптандыруунун технологиясы иштелип чыккан.

3-жыйынтык. Башка изилдөөлөрдү талдап, алардан айырмаланган жоболорду жана милдеттерди аныктаганы үчүн, изденүүчүнүн иштеп чыккан принциптери жана функциялары жаңы илимий натыйжа болуп эсептелет.

4-жыйынтык. Жаңы, себеби болочок мугалимдин укуктук компетенттүүлүгүнүн негизги компоненттерин, баалоонун критерийлеринин иштелип чыгышын алынган илимий натыйжа катары эсептөөгө болот.

6. Актуалдуу маселеге тиешелүү теориялык жана прикладдык милдеттерди чечүүдө алынган жыйынтыктардын ички биримдигине жана багытына баа берүү.

Жусупова Нуркыз Ымамидиновнанын «Кесиптик даярдоонун жүрүшүндө болочок мугалимдердин укуктук компетенттүүлүгүн калыптандыруу» деген темадагы кандидаттык диссертациясынын ар бир главасында, параграфтарында ички биримдик сакталган. Изилдөөнүн негизги бөлүктөрү бири-бири менен логикалык жактан тыгыз байланышта жана негизги жетектөөчү идеянын алкагына баш ийип турат. Алынган корутундулар, практикалык сунуштар педагогика илиминдеги теориялык жана методологиялык жоболор аркылуу негизделген.

7. Алынган жыйынтыктардын практикалык баалуулугу.

Кандидаттык диссертацияда алынган төмөндөгү илимий натыйжалар ишке ашырылган:

- изилдөөнүн натыйжаларын педагогикалык жогорку окуу жайларда педагогдор үчүн “Укук таануу” курсун окутуу процессинде анын мазмунун кеңейтүүдө, жарандарды укуктук жактан тарбиялоодо, алардын укуктук аң-сезимин, жүрүм-турум маданиятын калыптандыруу боюнча методикалык жактан жардам боло алат;

- изилдөөнүн материалынын негизинде жогорку окуу жайлардын студенттеринин укуктук компетенттүүлүгүн калыптандырууга көмөктөшүүнүн усулдары жана формалары боюнча окутуучулар үчүн тандоо курстарын, окуу куралдарын, усулдук сунуштарды даярдоодо белгилүү өлчөмдө салым кошо алат;

- изилдөөнүн материалдары профессионалдык билим берүү процессинде, педагогдордун квалификациясын жогорулатуу системасында колдонулушу мүмкүн.

8. Диссертациянын негизги жоболорунун жана жыйынтык-тарынын жарыяланышы (апробацияланышы).

Диссертациянын негизги мазмуну төмөндөгү эмгектеринде чагылдырылган:

1. Жусупова Н.Ы. Сущность правового образования и воспитания будущих учителей в современных условиях [Текст] / Н.Ы. Жусупова // Наука и новые технологии. – 2013. - №2. – 292-294 бб.

2. Жусупова Н.Ы. Сущность и содержание методической системы проектирования профессионально-правовой подготовки будущего учителя [Текст] / Н.Ы. Жусупова // Наука и новые технологии. – 2013. - №2. – 297-299 бб.

3. Жусупова Н.Ы. Методика преподавания правовых знаний в колледже [Текст]: / Н.Ы. Жусупова // Окуу-усулдук колдонмо. – Ош, 2012 – 60 б.

4. Жусупова Н.Ы. Укуктук маданият жана анын коомдогу орду [Текст] / Н.Ы. Жусупова // Наука и новые технологии. – 2013. - №4. – 254-257 бб.

5. Жусупова Н.Ы. Формирование правовой культуры личности в современном обществе [Текст] / Н.Ы. Жусупова // Известия вузов. – 2013. - №4. – 206-209 бб.

6. Жусупова Н.Ы. Правовая культура как составная часть профессиональной компетентности будущего учителя [Текст] / Н.Ы. Жусупова // Известия вузов. – 2014. - №2. – 138-140 бб.

7. Жусупова Н.Ы. Формирование правовой компетентности студентов в вузе [Текст] / Н.Ы. Жусупова // Известия вузов. – 2014. - №2. – 182-184 бб.

8. Жусупова Н.Ы. Проблемы формирования правовой компетентности будущего учителя [Текст] / Н.Ы. Жусупова // Высшая школа Казахстана. – 2014. - №2. – 304-308 бб.

9. Жусупова Н.Ы. Мугалимдин укуктук компетентүүлүгүн калыптандыруунун негизги функциялары [Текст] / Н.Ы. Жусупова // Известия вузов. – 2015. - №6. – 77-80 бб.

10. Жусупова Н.Ы. Болочок мугалимдердин укуктук компетентүүлүгүн калыптандыруунун шарттары [Текст] / Н.Ы. Жусупова // Известия вузов. – 2015. - №6. – 83-86 бб.

11. Жусупова Н.Ы. Особенности реализации формирования профессионально-правовой компетентности будущего учителя [Текст] / Н.Ы. Жусупова // Педагогические науки и Спутник плюс. Москва – 2016. - №2. – 47-51 бб.

12. Жусупова Н.Ы. Правовая культура как важный фактор формирования правовой компетентности будущего учителя [Текст] / Н.Ы. Жусупова // Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук. Москва – 2016. - №4. – 62-65 бб.

13. Жусупова Н.Ы. Основные компоненты формирования нравственных качеств старшеклассников в процессе изучения гуманитарных дисциплин [Текст] / Н.Ы. Жусупова // Актуальные проблемы гуманитарных и естественных наук. Москва – 2016. - №4. – 62-65 бб.

9. Автореферат менен диссертациялык иштин мазмунунун дал келиши. Авторефераттын мазмуну диссертациянын мазмунуна толугу менен дал келет. Авторефераттын резюмелери бирдей мааниде жазылган.

10. Жетектөөчү мекеме менен расмий опоненттерди сунуштоонун негиздүүлүгү.

Диссертациялык кеңештин комиссиясы талкууланган кандидаттык диссертация боюнча төмөнкүлөрдү сунуштайт:

- жетектөөчү мекеме катары – Жалал – Абад Мамлекеттик Университетинин педагогика жана психология кафедрасы,

- биринчи расмий опонент катары – педагогика илимдеринин доктору, профессор Раимкулова Ажарбүбү Супуровна,

- экинчи расмий оппонент катары – педагогика илимдеринин кандидаты, доцент Ажыбаева Айнура.

Комиссия сунушталган диссертацияны жана документтерди талдоонун натыйжасында Жусупова Нуркыз Ымамидиновнанын «Кесиптик даярдоонун жүрүшүндө болочок мугалимдердин укуктук компетентүүлүгүн калыптандыруу» аттуу темадагы 13.00.08 – профессионалдык билим берүүнүн теориясы жана методикасы адистиги боюнча педагогика илимдеринин кандидаты окумуштуулук даражасын изденип алуу үчүн жазылган диссертациясын И.Арабаев атындагы Кыргыз мамлекеттик университетинде, Кыргыз билим берүү академиясында жана С. Нааматов атындагы Нарын мамлекеттик университетинде түзүлгөн Д. 13.16.526 диссертациялык кеңешинде коргоого сунуш кылат.

Комиссиянын төрайымы: п.и.д., профессор Раимкулова А. С.

Комиссиянын мүчөлөрү: п.и.д., доцент Мамбетакунов У. Э.
 п.и.д., профессор Беркимбаев К. М.

Комиссиянын мүчөлөрүнүн
колун тастыктайм:

Диссертациялык кеңештин
окумуштуу катчысы п.и.к., доцент Байсеркеев А.Э.